

Clasa muncitoare bucureșteană și evoluția ei în anii construcției socialiste

Era în toamna lui '44, la scurt timp după înfăptuirea insurecției naționale antifasciste. Întregul popor român se afla angajat, cu toate forțele sale materiale și umane, în războiul antihitlerist, eliberând de hoardele dușmane crotopitoare ultimele localități ale Patriei. Conflagrația nu se încheiase încă, iar țara noastră era confruntată cu un noian de lipșuri și greutăți, pe care reacțiunea internă — stimulată de cercurile imperialiste externe — vroia să le transforme într-o veritabilă catastrofă națională, insurmontabilă pentru forțele populare, progresiste, grupate în jurul și sub steagul avangărzii marxist-leniniste a clasei muncitoare. Atunci, în octombrie 1944, a țâșnit flacăra întrecerii patriotice, au apărut acțiunile de muncă voluntară. Și este un titlu de legitimă mândrie pentru această citadelă a mișcării muncitorești din România, că inițiativa s-a ivit aici, în inima țării, în Capitală. O echipă de muncitori de la Grivița-Locomotive — animați de apelul Partidului Comunist Român care chema la reconstrucția rapidă a economiei naționale — au purces, într-o acțiune voluntară, la repararea înainte de termen a unor locomotive. Inițiativa muncitorilor grivițeni avea să fie îmbrățișată apoi de alte și alte colective muncitorești, acțiunile voluntare și patriotice s-au înmulțit și s-au extins la scara întregii țări în opera de redresare a vieții economice.

Am evocat aceste începuturi ale noii atitudini față de muncă, iscate din conștiință politică și civică înaintată în momente de cumpănă pentru țara noastră, tocmai pentru a evidenția prezența muncitorimii bucureștene în primele rînduri și după Eliberare, dar pe un alt plan, pe fărîm constructiv.

De atunci, necontenit, clasa muncitoare din Capitală a reușit nu numai să crească o dată cu țara, dar și să aducă — prin eforturile sale, prin munca sa eroică, prin talentul și priceperea sa — o contribuție de seamă la edificarea noului societăți. Și nu există eveniment ori proces revoluționar al României postbelice în care muncitorii bucureșteni, în frunte cu organizația lor de partid, să nu-și fi spus un cuvînt important, adeseori decisiv. Pe toate fronturile de luptă și de creație, clasa muncitoare din Capitală a înscris pagini de glorie și eroism. Rămîn astfel înscrise la loc de cinste inițiative și chemări la întrecere lansate de colectivele industriale din cel mai mare centru economic, acțiuni menite să pună în valoare rezervele interne ale întreprinderilor industriale, să economisească materiile prime și materiale, să ridice calitatea

produselor ș.a.m.d. Poziția de model și factor stimulator al oamenilor muncii din România detașamentul bucureștean al clasei muncitoare o deține și astăzi.

Spuneam, mai înainte, că muncitorimea bucureșteană a evoluat în pas cu țara. Nu greșim afirmând aceasta; însă, ea a crescut mai ales concomitent cu Capitala. Dar este de subliniat aici, în primul rând, modificarea radicală a vieții economice a municipiului București, care în trecut se dezvoltă neuniform, haotic chiar, purtând amprenta preponderenței ramurilor industriale alimentare, textile și pielărie, avînd o dotare tehnico-energetică săracă (precizăm că, înaintea naționalizării din 11 iunie 1948, aproape o treime din întreprinderile bucureștene nu aveau forță motrice, iar din cele cu forță motrice 70% aveau sub 20 CP). Edificarea socialismului a făcut din economia Bucureștiului un tot organic, un centru vital al comunității de viață economică a națiunii române socialiste, căci Capitala — principala oraș industrial al țării atît în ce privește volumul producției cît și în ce privește varietatea ramurilor industriale — are o rețea complexă, multiformă de legături cu toată țara, cu toate zonele și localitățile Republicii, cu toate ramurile și subramurile producției materiale, cu toate întreprinderile. Aceasta cu atît mai mult cu cît dezvoltarea socialistă a orașului a antrenat nu numai economia, ci a adus schimbări profund înnoitoare în întreaga viață politică și social-culturală a Capitalei și a țării.

Oricît ne-ar obosi cifrele, exigențele unei atari teme ne obligă să apellăm cel puțin la cele mai sugestive date. Cîțiva indicatori sintetici ne vor arăta, prin raportare, dezvoltarea municipiului București față de dezvoltarea de ansamblu a economiei naționale. Astfel, este de observat că în un spor general, pe întreaga țară, al populației cu 24% în intervalul 1950—1970, Capitala îi răspunde cu o creștere de 42%; volumul total al investițiilor se majorează atît pe întreaga economie cît și pe municipiul București de 13 ori, dar producția globală industrială a sporit mai mult în București, respectiv de 12 ori față de 11 ori pe republică.

Capitala s-a menținut — în condițiile avîntului tuturor zonelor țării, ale dezvoltării vertiginoase a forțelor de producție pe teritoriu — drept principalul centru economic al României. De altfel, eforturile vizînd dezvoltarea economică a municipiului București sînt convingător ilustrate și de ponderea pe care acesta o are în investițiile din sectorul socialist republican: aproape mereu de aproximativ 1/6 din total, variînd între 1/7 și 1/5, în circumstanțele amplificării absolute a volumului total pe țară (cel mai „jos” — 12,5% în anul 1959, cel mai „sus” — 20% în anul 1956). Trebuie adăugat, însă, că structura investițiilor s-a îmbunătățit mereu în sensul majorării cotei alocate sferei producției materiale: 58,6% în intervalul 1956—1960, 71,1% în intervalul 1961—1965 și 79,2% în intervalul cincinal 1966—1970. De asemenea, se reliefează creșterea mai rapidă a părții destinate utilajelor, instrumentelor și altor investiții comparativ cu partea lucrărilor de construcții-montaj, mai ales în ultimul deceniu 1960—1970 de edificare socialistă. Dar și pe ramuri ale economiei naționale structura investițiilor în București reflectă în linii generale orientările din politica de investiții pe întreaga economie națională. Merită relevat că — la greutatea specifică

a investițiilor pe principalele ramuri ale economiei naționale — Bucureștiul se înscrie cu aproximativ 8—10% în industrie (8,2% în 1956—1960, 9,1% în 1961—1966 și 9,8% în 1966—1970), cu cea. 1/3—1/2 la construcții (mai exact : 31,2% în 1956—1960 ; 41,7% în 1961—1965 și 45,7% în 1966—1970) și aproximativ 7/10 la știință și servicii științifice (73,5% în 1956—1960 ; 66,7% în 1961—1965 și 70,7% în 1966—1970). Drept rezultat al unor asemenea eforturi din domeniul investițiilor, au fost puse în funcțiune numeroase capacități de producție, o sumedenie de uzine și fabrici au fost modernizate, reutilitate ori extinse, dar mai ales industria Capitalei a înregistrat apariția unor unități cu totul și cu totul noi, ale căror nume nu sînt atît de cunoscute și apropiate tuturor. Trebuie remarcat că o pondere însemnată (peste 57% în cincinalul 1966—1970) în totalul investițiilor industriale o dețin cele orientate spre dezvoltarea construcțiilor de mașini — îndeosebi pentru electronică și electrotehnică — și spre cea a ramurii industriei chimice.

Consecință firească a investițiilor și eforturilor depuse de oamenii muncii bucureșteni în vederea creșterii producției și a productivității muncii în industria Capitalei, valoarea producției globale industriale pe un locuitor a ajuns în 1970 la 34.216 lei, față de 21.779 lei în anul 1965. Semnificativ este faptul că municipiul cel mai mare al țării produce, într-un nomenclator mereu înnoit și diversificat, mărfuri moderne ca: aparatură de automatizare pentru conducerea proceselor industriale, mașini electronice de calcul, calculatoare electronice, tuburi cinescoape, mașini-unelte cu comandă-program numerice, peste 600 tipuri de pompe, circa 2000 de produse din gama aparatelor de măsură și control, echipamente și aparataje complexe pentru electrificarea centrale telefonice automate, tranzistori, diode. Numai în anii ultimului cincinal industria constructoare de mașini a Bucureștiului și-a îmbogățit lista de produse cu 940 de mașini și utilaje noi ! Asemenea succese pe ansamblul industriei Capitalei sînt împlinite prin majorarea exporturilor (de 2,5 ori în intervalul 1966—1970), prin ameliorarea structurii mărfurilor livrate altor țări (strunguri carusel, vagoane — marfă pentru linii magistrale, pompe centrifuge, utilaj tehnologic pentru industria chimică, motoare electrice de 0,25 Kw și de puteri mai mari, anvelope, mobilă, încălțăminte, țesături, tricotațe, confecții, televizoare etc.). Nivelul calitativ al mărfurilor bucureștene este tot mai ridicat, la multe produse comparabil cu parametrii mondiali.

Se cuvine să amintim și de marile izbînzii ale muncitorimii bucureștene în celelalte ramuri ale economiei naționale. Asemenea obiective ca Aeroportul Internațional Otopeni, Centrul de televiziune București și altele vădesc plusuri în domeniile transporturilor și telecomunicațiilor, dar ele mărturisesc — deosebit de convingător și reprezentativ, chiar — despre capacitatea și talentul, energia și avîntul creator nu numai ale arhitecților și proiectanților, ci și ale muncitorilor din construcții, din diferitele ramuri ori subramuri și întreprinderi ce-au concurat la zidirea lor.

Totodată, alături de multitudinea obiectivelor social-culturale date în folosință în anii socialismului, se cere evidențiată amploarea deosebită ce-o marchează construcțiile de locuințe, Bucureștiul impunîndu-se aten-

ției specialiștilor de peste hotare prin inteligența, eleganța și funcționalitatea estetică și urbanistică a soluțiilor, din acest complex domeniu. Este îndeașuns de elocventă, credem, simpla alăturare a două date : 844 și 22.552, adică numărul apartamentelor construite în intervalul 1948—1950 și al celor ridicate în anul 1970 — toate din fondurile statului și ale organizațiilor cooperatiste.

După această trecere în revistă a dezvoltării economice marcate îndeosebi prin creșterea industrială — să trecem la alte considerații, încercând astfel să determinăm în linii generale, locul și rolul complex, multilateral al Capitalei în viața României noi, socialiste. Mai întâi, câteva referiri la populație : la 1 iulie 1970 orașul ca atare, împreună cu cele 12 comune suburbane, însuma 1.574.536 locuitori, față de 20.252.541 cit avea toată țara (numai municipiul București : 1.475.050). Așadar, sub aspect demografic, merită menționat faptul că Bucureștiul deține o pondere crescută în totalul populației, evoluind de la 6,7% în anul 1950 la 7,8% în anul 1970, dar greutatea specifică se reduce, cînd e vorba de populația urbană, de la 28,7% la 19,1%, ceea ce reflectă desfășurarea cu succes a procesului de urbanizare a României ca urmare a industrializării socialiste. Din aceleași motive, cu toate că însăși Capitala s-a dezvoltat enorm, ritmul ei de creștere este devansat de cel din alte zone ale țării și se reduce treptat ponderea — care rămîne, totuși, importantă — la : salariați în industrie (de la 18,6% la 16,9%), muncitori în industrie (de la 17,3% la 16,4%), producția globală industrială (de la 19,3% la 17,6%) ori la construcțiile de mașini și prelucrarea metalelor (de la 27,0% la 26%), sau la vânzările de mărfuri cu amănuntul prin comerțul socialist (de la 21,1% la 16,9%).

Mai departe, caracterizînd forța de muncă din cel mai mare municipiu al României, distingem îmbunătățirea structurii populației ocupate pe ramuri ale economiei naționale, unde procentajele sferei producției materiale trec de la 70,9% în anul 1960, la 71,1% în anul 1965 și la 72,9% în 1969. Important este că această ameliorare a avut loc îndeosebi pe seama industriei (40,5% în 1960 ; 41,7% în 1965 și 42,4% în 1969) și construcțiilor (10,5% în 1960 ; 10,3% în 1965 și 11,8% în 1969).

Detășamentul bucureștean al clasei muncitoare din România și-a sporit rîndurile o dată cu desfășurarea biruitoare a construcției socialiste, a industrializării socialiste. Dacă la recensămîntul din 1956 numărul mediu scriptic al muncitorilor din Capitală era de 301.354, apoi trebuie precizat că-n anii următori el s-a dezvoltat considerabil, fiind de 364.638 în anul 1960 și 463.908 în anul 1965, pentru ca la finele lui 1970 să fi atins 553.027, adică mai mult de jumătate decît se înregistrau în întreaga țară în 1938 — anul de vîrf antebelic al regimului trecut (atunci erau 1.007.000 muncitori). Se cuvine subliniată împrejurarea că industria și construcțiile ocupă cei mai mulți muncitori bucureșteni, deținînd împreună o pondere constant peste 65% (industria : 51,7% în 1956, 53,4% în 1960, 54,1% în 1965 și 53,9% în 1970 ; construcțiile : 13,9% în 1956, 12,7% în 1960, 12,1% în 1965 și 13,6% în 1970).

Dacă în numărul mediu scriptic al salariaților din țară Bucureștiului i-au revenit 16,8% în 1956, 17,2% în 1960, 16,4% în 1965 și 15,9% în anul 1970, este de remarcat că ponderea la muncitori este ceva mai

mică, dar se păstrează la aproximativ 1/6—1/7 din totalul pe țară (numărul mediu scriptic al muncitorilor a reprezentat: 15,2% în 1956, 16,0% în 1960, 14,9% în 1965 și 14,4% în 1970; în industrie: 16,5% în 1956, 18,2% în 1960, 17,4% în 1965 și 16,4% în 1970).

Deosebit de elocventă pentru profilul municipiului București, pentru definirea locului ce-l ocupă clasa muncitoare în chiar inima țării, este structura numărului mediu scriptic al salariaților, pe categorii, la finele anului 1970; muncitorii reprezintă 68,1%, personalul în funcții tehnice superioare — 5,0%, personalul în funcții tehnice medii — 5,6%, personalul în funcții economice superioare — 2,8%, personalul în funcții economice medii — 4,4% etc. Impresionantă este în Capitală greutatea specifică, mai mare ca media per total, a muncitorilor în industrie — 85,4%, construcții — 79,2%, agricultură, în zona suburbană — 81,9%, transporturi — 83,7%.

În ce privește intelectualitatea bucureșteană, care a crescut și ea concomitent cu întreaga intelectualitate a țării, ar fi de semnalat importanța ei dezvoltare numerică (de la 58.042 potrivit înregistrării din 15 noiembrie 1958 la 92 811 potrivit înregistrării din 2 septembrie 1968), dar mai ales preponderența grupelor tehnică și economică (împreună deținuse 53,4% din total în 1958 și, respectiv, 57,9% în anul 1968). Dezvoltarea economică a Bucureștiului prezintă la o scară mai mică însemnele dezvoltării generale a economiei naționale. Alături de puternica amploare de ordin cantitativ, am putea distinge, de asemenea, creșterea gradului de concentrare a producției și a muncii. Astfel, în industrie numărul întreprinderilor în ultimul deceniu s-a redus (de la 252 la finele lui 1960 la 227 la sfârșitul anului 1970), dar s-au majorat efectivele salariaților (numărul mediu scriptic a evoluat de la 231.978 la 350 874), au crescut rindurile muncitorilor (numărul mediu scriptic al muncitorilor a crescut de la 194.903 la 302.491), paralel cu sporirea valorii fondurilor fixe, cu creșterea puterii instalate care deservește producția și a puterii instalate la 100 de muncitori, ori cu amplificarea consumului de energie electrică pe un muncitor (reținem că valoarea inițială totală a fondurilor fixe s-a dezvoltat de la 10.064 mil. lei în 1960 la 26.554 mil. lei în 1970; puterea instalată care deservește producția: de la 402 MW la 1100 MW; puterea instalată la 100 de muncitori de la 206 KW la 364 KW; consumul de energie electrică pe muncitor: de la 2488 KWh la 6246 KWh). De bună seamă, faptul că majoritatea muncitorimii bucureștene lucrează în întreprinderi cu peste 200 de muncitori atestă un înalt nivel de concentrare a forței de muncă, mai ales dacă ținem seama de creșterea gradului de înzestrare tehnică, de sporirea producției și productivității muncii în condițiile introducerii progresului tehnic, mecanizării și automatizării, în circumstanțele organizării științifice.

Am putea continua analiza concentrării — trăsătură importantă a producției moderne — și am putea face acest lucru cu ajutorul mai multor indicatori. Se cuvine, însă, de reliefat că este vorba aici de crearea unor mari colective muncitorești — veritabile școli comuniste de caracter, rezervoare de cadre.

Cercetarea structurii producției Bucureștiului, îndeosebi a structurii pe ramuri și pe profesii a muncitorilor, învederează accentele deosebite ce

se pun și tendințele ce se întrevăd în dezvoltarea planificată a clasei muncitoare din Capitală. Avântul construcțiilor de mașini și prelucrării metalelor — cu asemenea subramuri moderne cum sînt electrotehnica, electronica, mecanica fină, automatică; ritmul impetuos pe care-l cunoaște chimia — cu industria coloranților, a maselor plastice ori a medicamentelor — grăiesc de la sine despre o bună parte a profilului industrial al Bucureștiului. (Aceste ramuri dețin împreună o pondere ce a avansat de la 34,1% în anul 1950 la 49,4% în anul 1970). Totodată, trebuie semnalat că municipiul acesta are încă o greutate specifică mare la textile și confecții (30,0% în 1950 și 17,9% în 1970), ori în industria alimentară (22,0% și respectiv 14,4%). La muncitori, structura indică pentru construcțiile de mașini și prelucrarea metalelor 31,8% în 1960 și 37,7% în 1970; pentru chimie — 7,3% și 8,2%; la textile — 18,9% și 16,9%; la confecții — 8,6% și 6,7%; la industria alimentară — 8,3% și 7,0%.

În fine, dintr-o schiță ce încearcă să înfățișeze evoluția muncitorimii Capitalei credem că nu trebuie să lipsească și unele elemente ce conturează nivelul de calificare. Investigațiile sociologice, o serie de anchete au relevat că la o serie de întreprinderi — mai ales acolo unde exista o specializare a producției și tradiție, acolo unde munca politică-educativă se desfășoară bine — nivelul de pregătire al muncitorilor corespunde sau chiar întrece nivelul de calificare solicitat de lucrări. În același timp, se confirmă și cu exemplul Capitalei dezvoltarea contradictorie a clasei muncitoare din întreaga țară. Efectivele muncitorești au crescut foarte repede; nu același lucru se poate spune despre calificare. Firește, formele inferioare de calificare au fost și aici prioritare în prima perioadă a industrializării socialiste. Dar iată mai bine câteva date. Învățămîntul profesional număra 38 de școli și 10.623 de elevi înscriși în anul 1938/1939, 79 școli și 12.627 elevi în 1948/1949, 33 școli și 13.546 elevi în 1960/1961 și 35 școli și 27.981 elevi în 1970/1971. Ucenicia la locul de muncă însuma 3007 elevi în anul școlar 1967/1968, 5.787 în 1968/1969, 11.143 în 1969/1970 și 15.072 în 1970/1971. Liceele de specialitate: 16 din 1966 pînă în 1970, și 17 în 1970/1971; ele au cuprins de la 1970 elevi în 1966/1967 pînă la 10.441 în 1970/1971. Funcționează, de asemenea, școli de maștri, școli tehnice pentru muncitori calificați ori absolvenți ai liceelor etc.

În cea mai normală și directă relație dialectică, de interdependență și intercondiționare, locul și rolul detașamentului bucureștean al clasei muncitoare din România se oglîndesc corespunzător și-n pozițiile pe care le deține organizația de partid a Capitalei în avangarda marxist-leninistă din întreaga țară. Și este de relevat că, în contextul general al dezvoltării și întăririi partidului comunist, al puternicei afirmări a rolului său conducător în viața societății românești, organizația P.C.R. din București a cunoscut un proces de continuă creștere calitativă a rîndurilor sale, de îmbunătățire a stilului și metodelor de muncă, de sporire a capacității organizatorice și politice în mobilizarea maselor la înfăptuirea sarcinilor construcției economice și social-culturale, ceea ce a determinat o prezență tot mai activă și mai eficace a camenilor muncii în sfera activității productive, în întreaga viață socială. Răspunzînd cu cinste sarcinilor trasate, muncitorii, tehnicienii și inginerii din întreprinderile bucureștene au îndeplinit cu bine planurile de pînă acuma

și au pornit cu entuziasm în noul cincinal — 1971—1975, depășindu-și chiar angajamentele asumate, suplimentându-le. Recenta plenară lărgită a Comitetului Municipal București al P.C.R. (11 octombrie 1971) a scos în evidență succesele înregistrate în construcția economică, la principalii indicatori de plan, precum și rezultatele importante obținute în dezvoltarea cercetării științifice, în perfecționarea învățământului de toate gradele, în domeniul activității de creație și cultural-artistică. Sînt toate acestea premisele certe ale unor noi și noi împliniri, ale urcușului necurmat pe scara progresului. Concluzia, după această sumară prezentare, nu poate fi decît aceea că, o dată cu dezvoltarea multilaterală a Capitalei, și a țării, în procesul neîntrerupt de înnoire revoluționară a României, clasa muncitoare din București și-a sporit efectivele, a înregistrat o puternică majorare a rîndurilor ei, dar în același timp importante modificări de ordin calitativ îi definesc structura, nouă, pe ramuri și profesii, pe nivele de calificare. Muncitorimea bucureșteană își demonstrează înalta ei capacitate de organizare și mobilizare, se manifestă deschis față de tot ce-i nou și avansat, promovează nu numai progresul tehnic, dar și virtuțile noi, superioare ale constructorilor conștienți ai societății socialiste multilateral dezvoltate. Sub conducerea și îndrumarea organizației de partid, ea se află angajată să traducă în viață programul complex de educație marxist-leninistă — program luminos, de înaltă valoare teoretică și practică — menit să dezvolte la toți oamenii muncii trăsăturile omului nou, producător și proprietar al mijloacelor de producție, participant și beneficiar al civilizației moderne socialiste pe pămîntul României.

La classe ouvrière Bucarestoise et son évolution pendant les années de la construction socialiste

RÉSUMÉ

La classe ouvrière de Bucarest s'est accrue en même temps que le pays, mais surtout en même temps que la capitale : sans cesse et systématiquement, en un rythme accéléré et soutenu, en une structure se modifiant et s'améliorant sans interruptions vers un niveau de qualification toujours plus haut, plus adéquat, même si des éléments contradictoires se rencontrent en son processus de développement. L'édification du socialisme a fait de l'économie de Bucarest un ensemble organique, un centre vital de la communauté de vie économique de la nation roumaine socialiste, car la capitale — principale ville industrielle du pays, tant en ce qui concerne le volume de la production qu'en ce qui concerne la variété des branches industrielles — a un réseau complexe, multiforme de liaisons avec tout le pays, avec toutes les zones et toutes ses localités, avec toutes les branches et les sous-branches de la production matérielle, avec toutes les entreprises. Le développement socialiste de la ville a entraîné non seulement l'économie, mais il a apporté des changements profondément rénovateurs en toute la vie politique, sociale, culturelle-artistique et scientifique de la capitale et du pays. L'évolution du détachement bucarestois de la classe ouvrière dans les années de la construction socialiste doit être abordée en tenant compte de la complexité des fonctions et de l'importance de la contribution de la capitale au développement social-économique de la Roumaine. C'est justement ce que notre communication s'est proposé de suggérer, en se rapportant à l'accroissement quantitatif et qualitatif de la classe ouvrière de Bucarest.